

Samenvatting

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïntariseerde risico's	€ 0,89 miljoen	€ 1,2 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 66,6 miljoen	€ 1,3 miljoen
Weerstandsratio	74,83	1,07

De conclusie hieruit is dat de weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen. Er is ook ruimte voor het opvangen van risico's die nog te onzeker zijn en daarom als 'PM' zijn ingeschat. Bij de structurele risico's is de ruimte beperkt. We hebben in deze begroting enkele nieuwe structurele risico's gesignaleerd, zoals tekorten bij veiligheidsregio Brabant Noord, aanbestedingsnadeel huishoudelijke hulp en WMO voorzieningen. In de rest van de paragraaf lichten we deze uitkomsten toe.

1. Beleid

Het beleid van de gemeente ten aanzien van risicomanagement is nader uitgewerkt in de notitie risicomanagementbeleid.

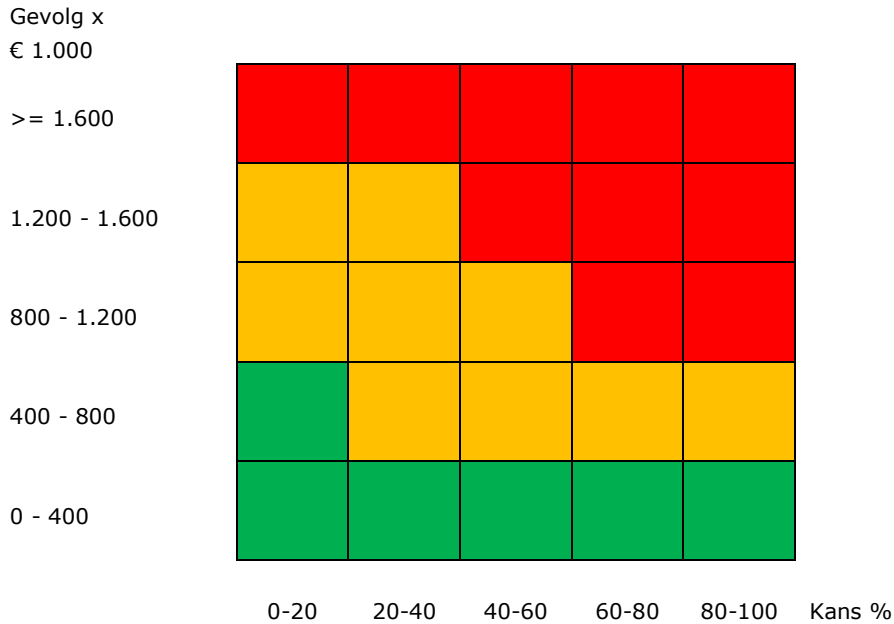
Risicomanagement is gedefinieerd als het op gestructureerde wijze identificeren, analyseren en beheersen van risico's die van invloed zijn op de realisatie van gemeentelijke doelstellingen. De focus ligt op risico's met een mogelijk substantiële invloed op de financiële positie van de gemeente. Aan ons risicomanagement liggen onder andere de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden ten grondslag:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere verantwoordelijkheid van het (lijn)management en is een cyclisch proces.
- We maken zoveel mogelijk gebruik van bestaande instrumenten voor risico-identificatie en -beheersing.
- Risicobeheersing doen we zoveel mogelijk in de reguliere processen.
- Het toepassen van risicomanagement betekent niet dat we alle risico's kunnen voorkomen.

Risico's hangen vaak samen met externe factoren. Daarop hebben we als gemeente niet altijd direct invloed. Daarom is het lastig deze risico's in alle gevallen voldoende betrouwbaar te kwantificeren. Risico's ontwikkelen zich voortdurend. De laatste rapportage over de risico's en de beheersing daarvan is in de jaarrekening 2016 opgenomen. In deze begroting hebben we de risico-inschatting uit de jaarrekening geactualiseerd.

Risicokaart

Omdat risico's lastig te kwantificeren zijn maken we gebruik van de risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de categorisering van de risico's naar kans en gevolg.

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt heeft minimale financiële gevolgen. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht. Het is hier van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om een grote extra last te voorkomen. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

In de volgende tabellen geven we de risico's weer op volgorde van kans x gevolg van hoog naar laag. Het bedrag genoemd onder impact heeft betrekking op 1 jaar zowel voor incidentele als structurele risico's. Als het een structureel risico betreft hebben we het bedrag doorgerekend over de gehele begrotingsperiode van 4 jaar om het risico te kunnen schalen in de risicokaart.

2. Risico's

2.1 Risico's in de rode categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Veiligheidsregio Brabant Noord	S	PM	PM	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>Als gevolg van substantiële bezuinigingen die de afgelopen jaren zijn doorgevoerd heeft de Brandweer Brabant-Noord in toenemende mate moeite om binnen de haar beschikbaar gestelde capaciteit en middelen uitvoering te geven aan haar wettelijke taken.</p> <p>Begin 2017 is gestart met een verkennend onderzoek naar mogelijkheden tot samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering met de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost. In maart 2017 is er een landelijke visitatie van de Veiligheidsregio Brabant-Noord geweest. Hierover is het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio op 7 juli 2017 door een bestuursconferentie geïnformeerd. De verwachting is dat er extra kosten nodig zijn voor versteviging van de Veiligheidsregio Brabant-Noord.</p> <p>Tevens wordt er vanuit de veiligheidsregio een integraal huisvestingsplan voor de kazernes gemaakt. Ook wordt het beleidsplan 2020-2023 voorbereid. Komend jaar zal duidelijk worden welke financiële consequenties deze zaken zullen hebben. Voor deze twee zaken nemen we een p.m.-raming op.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Bij de voorstellen wordt in de eerste plaats naar oplossingen gezocht door herallocatie van bestaande middelen, waaronder zo mogelijk herbestemming van reserves. De intentie en verwachting op dit moment is dat hiermee budgettair neutraal bestaande knelpunten voor 2017 en 2018 kunnen worden opgelost. Voor 2019 en latere jaren moet rekening worden gehouden met een stijging van de gemeentelijke bijdragen.</p>					
Aanbestedingsnadeel Huishoudelijke hulp	S	425	80%	340	340
<p><i>Risico</i></p> <p>Werkgevers, werknemers en staatssecretaris Van Rijn hebben overeenstemming bereikt over de cao VVT 2016-2018, met onder andere afspraken over een hogere loonschaal voor huishoudelijke hulpen. De afspraak heeft tot gevolg dat - wanneer de cao algemeen bindend wordt verklaard en in werking treedt (vermoedelijk april 2018) - huishoudelijke hulpen Wmo in loonschaal 15 komen in plaats van loonschaal 10. In 5 jaar tijd zal dit loon met 18% stijgen. Omdat gemeenten op grond van de wet verplicht zijn om een reële kostprijs te bieden voor huishoudelijke hulp, zal het tarief van € 2.704 per jaar per cliënt, in 5 jaar tijd ook met 18% stijgen. Dit komt neer op een bedrag van ongeveer € 425.000 per jaar. Het is nog niet duidelijk of het ministerie Sociale zaken en werkgelegenheid (SWZ) deze extra kosten (deels) gaat dekken via de integratie-uitkering Wmo. Echter hebben we jaarlijks een voordeel in verband met daling van het aantal deelnemers die gebruik maakt van deze regeling. Dit kunnen we eventueel gebruiken om een deel van de extra kosten af te dekken.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>We blijven de cliënten aantallen monitoren en houden de stand van zaken in de gaten omtrent een eventuele afdekking van de kosten door het ministerie van SWZ. In 2018 gaan wij een nieuwe berekening maken aan de hand van de nieuwe aantallen en kunnen dan een beter beeld schetsen over de mogelijk hogere kosten.</p>					

¹ In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Aanbesteding WMO Voorzieningen	S	278	80%	223	223
<p>Er zijn aanhoudende klachten over de dienstverlening (levering van Wmo hulpmiddelen) van Welzorg. Deze klachten hebben te maken met telefonische bereikbaarheid, lange wachttijden, levertijden, doorlooptijden en kwaliteit. In maart 2017 zijn er met Welzorg afspraken gemaakt over een verbeterplan voor de samenwerkende gemeenten Bernheze, Boekel, Landerd, Oss en Uden.</p> <p>Welzorg had tot 1 juli 2017 de tijd om de verbeteringen over de gehele bedrijfsvoering door te voeren. We zien op verschillende onderdelen verbeteringen maar helaas nog niet op de gehele dienstverlening. Verder zijn er onvoldoende garanties dat de verbeteringen van blijvende aard zijn. De gemeenten die nog te veel klachten van burgers hebben, Bernheze, Uden en Oss, hebben gekozen voor een nieuwe aanbesteding van Wmo hulpmiddelen, in plaats van verlenging van het contract met nog 1 jaar. De gemeente Boekel en Landerd kiezen voor een contractverlenging van 1 jaar met Welzorg. De samenwerkende gemeenten gaan gezamenlijk een nieuwe aanbesteding Wmo hulpmiddelen voorbereiden waarbij de gemeente Boekel en Landerd een jaar later instappen.</p> <p>Het beeld dat de brancheorganisatie heeft, is dat alle leveranciers bij aanbestedingen in de afgelopen 6 jaar onder hun kostprijs hebben ingeschreven om opdrachten/contracten binnen te halen. Door te kiezen voor een nieuwe aanbesteding zullen de kosten van Wmo hulpmiddelen een jaar eerder stijgen terwijl er geen garantie is dat de problemen worden opgelost of zich niet meer voordoen. Op dit moment is het beeld dat het huidige contract 30% onder de reële kostprijs ligt. Er is een kans aanwezig dat vanaf datum ingang nieuwe aanbesteding hogere kosten in rekening worden gebracht. Als de aanbesteding 30% duurder uitvalt dan is het financiële effect 30% van € 926.000 = € 278.000.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Aanbesteding wordt voorbereid. De resultaten van de aanbesteding worden gevolgd en indien nodig zullen extra budgetten aangevraagd worden.</p>					

2.2 Risico's in de oranje categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I ²	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Belastingaanpassing parkeren	S	400	50%	200	200
<p><i>Risico</i></p> <p>De procureur-generaal (PG) van de Raad van State heeft een advies uitgebracht waarin hij aangeeft dat gemeentes over de parkeerbelasting BTW moeten afdragen. Feitelijk zegt de Raad van State dat er BTW over een belasting moet worden betaald, ondanks het feit dat een gemeente vrijgesteld is van BTW. In het advies gaat de PG er vanuit dat het straatparkeren (en daarmee de parkeerbelasting en naheffingsaanslagen) ook door commerciële partijen kan worden uitgevoerd. Die moeten wel BTW afdragen en gemeenten niet. Hierdoor ontstaat oneerlijke concurrentie en zouden gemeenten dus ook BTW moeten betalen over deze parkeerbelasting. Als de BTW wordt ingevoerd dan moet over het parkeertarief 21% worden afgedragen aan de belastingdienst. Wat de effecten hiervan zijn (verhoging parkeertarief?, compensabele kosten?, e.d.) is op dit moment niet te overzien. Het risico is naar schatting € 400.000 per jaar. Als de btw ingevoerd wordt, zal het ook gevolgen gaan hebben voor de vennootschapsbelasting omdat straatparkeren dan mogelijk een winstgevende activiteit wordt.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>We zullen de ontwikkelingen blijven volgen.</p>					

² In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Vervangingen openbare ruimte	S	PM	PM	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>Om de kwaliteit van de openbare ruimte te behouden, investeert de gemeente ieder jaar veel in beheer en onderhoud. Deze 'groot onderhoudswerkzaamheden' zijn nodig om de veroudering van de stad Oss tegen te gaan, alle investeringen in de openbare ruimte in stand te houden en om de technische levensduur te bereiken. De levensduur van investeringen in de openbare ruimte is eindig, daarom is vervanging van de openbare ruimte nodig. Voor de langere termijn verwachten we een stijging van vervangingsinvesteringen. Op dit moment zijn de budgetten voldoende.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>We gaan in 2018 aan de slag met het uitwerken van mogelijke scenario's waarin in beeld wordt gebracht welke vervangingsbudgetten voor de verdere toekomst nodig zijn. Voor de dekking kunnen we ook gebruik maken van de beschikbare stelpost die meerjarig nog aanwezig is als gevolg van de BBV wijziging. Bij deze BBV wijziging is een stelpost gecreëerd omdat investeringen in de openbare ruimte geactiveerd moesten gaan worden.</p>					
Vennootschapsbelasting 2016	I	PM	25%	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>Met ingang van 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Dit betekent dat we vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over het resultaat op activiteiten waarbij we fiscaal gezien een onderneming drijven. Dit zijn de activiteiten afval, parkeren en het grondbedrijf.</p> <p>De te betalen vennootschapsbelasting zal voor het grootste deel betaald worden vanuit het grondbedrijf. Omdat er nog veel onduidelijk is over de exacte uitvoering van de wet, is er voor de berekening van de Vpb last van het grondbedrijf een aantal standpunten ingenomen. Deze standpunten zijn als defensief te kenmerken, de verwachting bestaat dan ook dat de Belastingdienst deze standpunten zal accepteren. Op basis van deze standpunten zou het grondbedrijf in 2016 naar verwachting een fiscaal verlies behalen. Dit verlies kan verrekend worden met de overige activiteiten afval en parkeren, waardoor de totale verwachte Vpb in 2016 op nul uit zal komen.</p> <p>Mocht de Belastingdienst uiteindelijk toch andere standpunten innemen, kan dit resulteren in een afwijkende fiscale winst voor het grondbedrijf en mogelijk een bedrag aan verschuldigde vennootschapsbelasting.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Er zijn reeds twee overleggen met de Belastingdienst geweest waarin we hebben aangegeven wat de basis is voor onze inschatting over de Vpb en aangifte. Verder overlegt met name de belangengroepering Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO) met de Belastingdienst over diverse fiscale onderwerpen. De uitkomst uit deze overleggen zullen we gaan volgen bij onze aangifte 2016 die uiterlijk in mei 2018 ingediend moet zijn.</p>					

2.3 Risico's in de groene categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I ³	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Leegstand en verminderde huurinkomsten	S	100	50%	50	50
<p><i>Risico</i> Vanwege ontgroening, de individualisering van de samenleving en minder subsidies neemt de behoefte aan maatschappelijke ruimte af. Hierdoor dalen de huurinkomsten op de vastgoedportefeuille. De verwachting is dat er de komende jaren sprake is van steeds dalende huuropbrengsten.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i> Om het risico te beperken hebben we de volgende maatregelen getroffen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het verkleinen van de vastgoedportefeuille en het clusteren van activiteiten (Voorzieningenkaart 2030) - het verlagen van de kosten (prestatiecontracten onderhoud, minder beheer, energimanagement) - investering in capaciteitsafname van onderwijsgebouwen en beter benutten van bestaande capaciteit. 					
Realisatie van bezuinigingen	S	200	20%	40	40
<p><i>Risico</i> In de programmabegroting 2014-2017 is voor een bedrag van € 6,4 miljoen aan bezuinigingen opgenomen. Alle bezuinigingen zijn inmiddels planmatig uitgewerkt. Risicovollere bezuinigingen hierbinnen zijn de bezuinigingen op het gebied van cultuur.</p> <p>Voor de Muzelinck is een taakstelling opgenomen van € 200.000 structureel. Deze is opgesplitst in € 100.000 in 2017 en vanaf 2018 nogmaals € 100.000. Muzelinck verwacht op dit moment dat ze de taakstelling voor dit jaar gaan realiseren. We blijven met hen in gesprek om de realisatie te volgen.</p> <p>Hiermee zijn de belangrijkste risico's voor de realisatie van de bezuinigingen goed in beeld en nog beperkt te noemen.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i> Zoals alle bezuinigingen worden ook deze bezuiniging kritisch gevolgd. Het risico is relatief beperkt.</p>					

³ In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Heesch West	I	PM	50%	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>De gemeente Bernheze, 's-Hertogenbosch en Oss hebben, samen met de provincie Noord-Brabant als mede-opdrachtgever, een masterplan opgesteld voor een bedrijventerrein dat uiteindelijk 76 hectare kan worden. Er zal een gefaseerde ontwikkeling plaatsvinden.</p> <p>In eerste instantie wordt 50 hectare ontwikkelt met een verdeling van 30 hectare voor zeer grootschalige logistiek en 20 hectare voor andere vormen van ruimte-extensieve bedrijvigheid. De overige 26 hectare wordt doorgeschoven naar een tweede fase. Op grond hiervan is bij de grondexploitatieberekening 26 hectare afgewaardeerd naar agrarische grondwaarde van € 6 per vierkante meter. Het verwachte verlies van Heesch West bedraagt eind 2028 € 43,7 miljoen (eindwaarde). De deelnemende gemeenten hebben bij de jaarrekening 2016 de verliesvoorziening met € 25 miljoen moeten verhogen. In zijn totaliteit bedraagt de verliesvoorziening per 31 december 2016 € 43,7 miljoen. Onze verliesvoorziening bedraagt € 13,1 miljoen per 31 december 2016 (30% aandeel). De boekwaarde per 31-12-2016 van Heesch-West is ongeveer € 67 miljoen (gezamenlijke boekwaarden bij de gemeenten).</p> <p>De exploitatieberekening bevat risico's op het gebied van rente-ontwikkelingen, gronduitgifte tempo, grondprijzen en kostenstijgingen.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Aanvullend op de verliesvoorziening hebben we ook een risicoreserve Heesch West van € 2,0 miljoen per 31 december 2016. Bij de jaarrekening 2017 zal de grondexploitatieberekening opnieuw geactualiseerd worden.</p>					
Wachtgeld wethouders	I	1.150	30%	345	345
<p><i>Risico</i></p> <p>In 2018 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Na een wethouderschap ontvangt een wethouder een ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dat is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa). Voor de voormalige wethouders hebben we een voorziening wachtgeld wethouders. Voor de zittende wethouders is niet in te schatten of ze aanspraak gaan maken op het wachtgeld. Als ze aanspraak maken kunnen we niet met een redelijke mate van zekerheid het bedrag schatten. Daarom is een directe storting in de voorziening wachtgeld wethouders niet toegestaan. Als compensatie voor deze onzekere toekomstige wachtgeldverplichtingen wordt jaarlijks vanaf 2016 een bedrag in de bestemmingsreserve wachtgeld wethouders gestort. Binnen de begroting hebben we een jaarlijkse storting van € 103.000 opgenomen.</p> <p>De maximale wachtgeldverplichting van de huidige vijf wethouders bedraagt circa € 1,5 miljoen. Bij het daadwerkelijk ontstaan van de wachtgeldverplichting zal moeten blijken of de reserve wachtgeld wethouders volstaat voor het aanvullen van de voorziening wachtgeld wethouders. Eind 2018 zit er ongeveer € 350.000 in de reserve wachtgeld wethouders.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van € 103.000 gestort in de reserve wachtgeld wethouders.</p>					

Boete Attero	I	PM	5%	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>De Brabantse gewesten hebben de arbitragezaak over de naheffingsfacturen over de jaren 2011 t/m 2014 van Attero gewonnen. Daartegen is geen beroep mogelijk. Maar Attero vindt dat de arbiters de arbitrageprocedure niet goed hebben toegepast en heeft daarom bij het gerechtshof Den Haag een procedure aangespannen om de beslissing van de arbiters te laten vernietigen. Onlangs is ook de procedure bij het gerechtshof door de Brabantse gewesten gewonnen. Attero overweegt nu om in cassatie te gaan bij de Hoge Raad. De kans dat Attero door de Hoge Raad in het gelijk zal worden gesteld wordt als laag ingeschat. Maar het kan niet volledig worden uitgesloten.</p> <p>Als Attero in cassatie gaat, is een uitspraak van de Hoge Raad pas in 2019 te verwachten. Inmiddels heeft Attero ook over het jaar 2015 een arbitragezaak aangespannen. Een uitspraak daarover wordt in september 2017 verwacht. De kans dat Attero deze arbitragezaak zal winnen wordt als laag ingeschat omdat de zaak nauwelijks afwijkt van de eerdere arbitragezaak. Maar het kan niet volledig worden uitgesloten. Ook over het jaar 2016 en de eerste maand van 2017 kan Attero nog een arbitragezaak starten. Het contract met Attero is op 1 februari 2017 geëindigd.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>We onderzoeken juridische mogelijkheden en we voeren gesprekken met betrokken partijen.</p>					
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR)	I	PM	20%	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>De ABR van het grondbedrijf dient voor de conjuncturele risico's op te vangen. Vertraging in de uitgifte van gronden door een lagere woningvraag of een verlaging van de grondprijzen door een slechtere economie zijn voorbeelden van conjuncturele risico's. Per 31 december 2016 bedraagt de ABR € 0,4 miljoen. De minimale ondergrens van de ABR is op € 1 miljoen bepaald. Dit minimaal beschikbare bedrag moet beschikbaar blijven, zelfs in het meest negatieve scenario. In dat meest negatieve scenario gaan we uit van de fictie dat alle winstnemingen 50% lager uitvallen. Dit percentage is een combinatie van het vertragen van de verkoop en lagere grondprijzen.</p> <p>De algemene reserve heeft tijdelijk als achtervang voor het tekort van de ABR gediend. Wij verwachten dat de ABR de komende jaren fors zal toenemen. Deze positieve ontwikkeling is voor een groot deel te wijten aan de gewijzigde winstnemingen bij de grondexploitaties. Op grond van de notitie Grondexploitaties 2016 van de commissie BBV dient winst genomen te worden op basis van het "percentage of completion" (POC). Hierdoor wordt eerder tot winstneming overgegaan dan voorheen. Als de geprognosticeerde winstnemingen daadwerkelijk gerealiseerd worden dan bedraagt de ABR € 7,7 miljoen per 31 december 2017. Indien dit bij de jaarrekening 2017 blijkt dan kan wellicht afroaming van de ABR plaatsvinden. Dit hangt mede af van de voorgenomen uitwerking van de vernieuwde risico-inschatting welke we in de loop van 2018 willen invoeren.</p> <p>Voorzichtigheidshalve handhaven we de ABR nog in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing omdat de nieuwe cijfers van de programmabegroting 2018 ramingen betreffen en omdat we in 2018 willen werken met een vernieuwde risico-inschatting.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Grondexploitaties worden twee keer per jaar gemonitord en doorgerekend op basis van actuele uitgangspunten. Voor een nadere toelichting op de uitgangspunten die hierbij gehanteerd zijn verwijzen we naar het najaarsbericht van het grondbedrijf en de paragraaf grondbeleid binnen deze begroting.</p>					

Overdracht beheer Horizonscholen	I	100	50%	50	50
<p><i>Risico</i></p> <p>In 2014 heeft de raad besloten het beheer van de Horizonscholen aan stichting OOG en SKBO over te dragen. Hieraan lag een overdrachtsdocument ten grondslag dat is opgesteld in samenwerking met alle gebruikers van de huidige Horizonscholen. Er zijn zorgen over de planning, de kosten van aanpassingen van de gebouwen en over de exploitatielasten van de gebouwen. De schoolbesturen willen dat de gebouwen voorafgaand aan overname worden aangepast om de exploitatiekosten van de gebouwen te verlagen door verkleining en verduurzaming van de gebouwen. Diverse scenario's zijn samen met de scholen onderzocht, maar dit heeft niet tot een passende oplossing geleid. De financiële consequenties hiervan kunnen op dit moment nog niet worden overzien.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>Er worden nu alternatieve scenario's onderzocht. We verwachten hier meer duidelijkheid over in het laatste kwartaal van 2017.</p>					
Planschade claim Hofmans	I	PM	100%	PM	PM
<p><i>Risico</i></p> <p>De Raad van State heeft op 9 december 2015 een uitspraak gedaan dat Hofmans schade heeft geleden. Op 19 juli 2016 heeft het college een planschadevergoeding toegekend. Hofmans heeft tegen dit besluit beroep ingesteld bij de rechtbank. Bij uitspraak van 17 augustus 2017 heeft de rechtbank ons opgedragen om binnen twaalf weken een gebrek in ons besluit te herstellen.</p> <p><i>Beheersmaatregel</i></p> <p>De uitspraak zou kunnen leiden tot een ander bedrag aan planschadevergoeding. We zullen het college dan zo snel mogelijk in een voorstel informeren over de omvang van de kosten.</p>					

3. Vervallen risico's

De volgende risico's die in de jaarrekening 2016 nog naar voren kwamen zijn nu vervallen.

Risico	Actie
Essentaksterfte	Vervanging is opgenomen als 30-ontwikkeling.
Realisatie van bezuinigingen	Vanaf 2017 is een bezuiniging op de buitensport ingeboekt van € 237.000 per jaar. Er zijn drie maatregelen genomen die hebben geleid tot besparingen: andere afschrijvingsmethode voor sportvelden, werkzaamheden in eigen beheer overdragen en afstoten van velden. Hiermee is de bezuiniging grotendeels gerealiseerd. Een bedrag van € 12.000 wordt niet gerealiseerd en dit bedrag is als 30-ontwikkeling opgenomen in de programmabegroting 2018-2021.
Realisatie van bezuinigingen	In de programmabegroting 2018- 2021 is op het gebied van cultuur voorgesteld om € 30.000 van de eerder opgelegde gezamenlijke (Muzelinck, bibliotheek en de Lievekamp) taakstelling kwijt te schelden. Het idee was door slimmer samen te werken een besparing van € 50.000 te realiseren. We moeten vaststellen dat deze bezuiniging niet in zijn volle omvang is te realiseren. Bij alle drie de instellingen is het vet van de botten. Daarom schelden we € 30.000 kwijt.

4. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Onder het begrip weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen, zodat het afgesproken gemeentelijke takenpakket toch onverkort uitgevoerd kan worden.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt aangegeven dat het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen enerzijds:

- de weerstandscapaciteit: de middelen waarover we (kunnen) beschikken om niet begrote kosten te kunnen dekken, en anderzijds:
- alle risico's waar nog geen voorzieningen voor gevormd zijn en die van materiële betekenis kunnen zijn.

Voor de gemeente is de weerstandscapaciteit van belang. Een sluitende begroting geeft weliswaar aan dat er evenwicht is tussen de uitgaven en inkomsten, maar ook dat er beperkte ruimte is voor het opvangen van tegenvallers. De weerstandscapaciteit bestaat uit twee onderdelen; de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit dient voor het opvangen van risico's met een meerjarig effect. Deze middelen worden gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien.

Op basis van de OZB-tarieven per 1 januari 2017 en de waarde van de onroerende zaken naar de toestand per 1 januari 2016 zullen de OZB-opbrengsten met € 1,0 miljoen moeten stijgen voordat het zogenaamde 'redelijk peil' van het belastingpakket bereikt is. Hierbij is nog geen rekening gehouden met toekomstige inflatiecorrecties zoals vastgesteld in eerdere begrotingen.

De post onvoorzien (€ 300.000) is structureel in de begroting opgenomen en maakt ook onderdeel uit van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

- het vrij aanwendbare deel van de algemene vrije reserve (inclusief de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf)
- de niet bekleemde bestemmingsreserves (overige bestemmingsreserves)
- de stille reserves

- algemene vrije reserve

In het verleden stelde de provinciale toezichthouder een norm voor de hoogte van de algemene vrije reserve. Deze norm was 10% van de algemene uitkering. Tegenwoordig kan elke gemeente zelf een norm stellen voor de noodzakelijke omvang. Hierbij zijn de volgende aspecten van belang:

- heeft de gemeente alle risico's in beeld?
- welke beheersmaatregelen heeft de gemeente inmiddels genomen om risico's te beperken?
- welke risico's zijn nog niet afgedekt?

Alle risico's hebben we naar verwachting voldoende herkend. Het grootste deel van deze risico's hebben we ook voorzien van beheersmaatregelen en waar nodig afgedekt door middel van een voorziening of reserve (bijvoorbeeld het grondbedrijf). Ook de risico's die zich kunnen voordoen bij grote projecten, zoals Heesch-West, hebben we in beeld gebracht. Hiervoor hebben we bovendien beheersmaatregelen geformuleerd en deels dekkingsmiddelen gereserveerd.

Daarnaast hebben we risico's geïdentificeerd waarvan we het bedrag en de kans van optreden met onvoldoende zekerheid kunnen bepalen. Deze komen ten laste van de weerstandscapaciteit.

Uitgaande van de oorspronkelijke provinciale norm, de hiervoor genoemde 10% van de algemene uitkering, dient de algemene vrije reserve ongeveer € 16 miljoen te zijn (per 1 januari 2016). Hierbij is rekening gehouden met de stijging van de algemene uitkering vanwege de decentralisaties in het sociaal domein. De algemene reserves hebben per 31 december 2017 naar verwachting een omvang van € 26,6 miljoen (€ 19,1 miljoen algemene vrije reserve en € 7,4 miljoen algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR)). Dit is exclusief het jaarrekeningresultaat van 2017.

- niet bekleemde bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bevatten middelen die de gemeenteraad voor een bepaalde doelstelling geoormerkt heeft. De gemeenteraad is bevoegd om de bestemming van deze reserves te wijzigen of te besluiten tot extra mutaties ten laste of ten gunste van deze reserves. De bestemmingsreserves kunnen hiermee dus ingezet worden voor het opvangen van risico's als die zich voordoen.

We kennen twee soorten bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. en de overige bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. zijn niet beschikbaar voor de incidentele weerstandscapaciteit, omdat deze structureel zijn ingezet voor de afdekking van (kapitaal)lasten in de begroting. De overige bestemmingsreserves kunnen wel ingezet worden voor het afdekken van risico's als de raad hiertoe besluit. Dit betekent wel dat deze middelen in dat geval niet meer beschikbaar zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor de bestemmingsreserves gevormd zijn.

- stille reserves

Stille reserves zijn activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn. Een volledig beeld is niet voorhanden.

Totale weerstandscapaciteit

Samengevat is de huidige weerstandscapaciteit:

	bedragen in euro's
Structurele weerstandscapaciteit	Bedrag
Onbenutte belastingcapaciteit	1.000.000
Post onvoorzien	<u>300.000</u>
Totaal	1.300.000
Incidentele weerstandscapaciteit (31-12-2017)	
Algemene reserves	26.621.000
Niet bekleemde bestemmingsreserves	39.979.000
Stille reserves	<u>PM</u>
Totaal	66.600.000

5. Financiële kengetallen

Op basis van een wijziging van het BBV nemen we voortaan een aantal financiële kengetallen in deze paragraaf op, zowel in de begroting als in het jaarverslag. Eerst geven we een analyse van de financiële positie op basis van deze kengetallen. Daarna lichten we toe wat de kengetallen betekenen.

Omschrijving	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	52,41%	61,75%	62,72%	72,63%	70,44%	71,84%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	36,53%	45,61%	47,13%	56,24%	54,90%	56,00%
Solvabiliteitsratio	32,11%	33,08%	31,21%	30,78%	32,08%	33,42%
Structurele exploitatieruimte	0,81%	1,49%	1,38%	1,35%	1,63%	1,09%
Grondexploitatie	17,79%	18,47%	14,41%	13,61%	11,40%	10,00%
Belastingcapaciteit	95,53%	92,95%	92,95%	92,95%	92,95%	92,95%

Analyse kengetallen en financiële positie

Op basis van deze kengetallen concluderen we dat onze financiële positie gezond is.

De netto schuldquotes en de solvabiliteitsratio geven aan dat we met voldoende eigen middelen (reserves) gefinancierd zijn. Onze afhankelijkheid van externe financiering is niet te groot. De netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen vallen binnen de norm. De omvang van de schulden ten opzichte van de baten neemt af. De solvabiliteitsratio ligt stabiel boven de norm. Onze bezittingen op de balans zijn in voldoende mate gefinancierd met eigen vermogen.

De structurele exploitatieruimte is positief. Dit betekent dat we structurele tegenvallers kunnen opvangen.

Het kengetal grondexploitatie is een voorgeschreven kengetal. Het kengetal op zich is niet bruikbaar om conclusies te trekken over de risico's in de grondexploitatie. De paragraaf grondbeleid en het MPG zijn daarvoor betere instrumenten.

Met de belastingcapaciteit zitten we onder het landelijk gemiddelde. We hebben nog ruimte om de belastingen te kunnen verhogen om financiële risico's af te dekken als dit nodig is.

Nadere toelichting indicatoren

Netto schuldquote

De netto schuld geeft informatie over de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten in de begroting. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het is normaal als de netto schuldquote tussen de 20% en 70% ligt. Tussen de 70% en de 80% dreigt de schuld omvang te hoog te worden. Boven de 80% zijn alle bezittingen zwaar belast met schulden.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Via deze ratio wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Voor deze ratio gelden dezelfde normen als bij de netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio dreigt de schuld van de gemeente te hoog te worden als deze zich tussen de 20% en 30% bevindt. Onder de 20% zijn de bezittingen zwaar belast met schulden. Een ratio boven de 30% is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de structurele en incidentele lasten. Als dit kengetal positief is, is er ruimte om structurele tegenvallers op te vangen.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze bij verkoop terugverdiend moet worden. Door de BBV-wijziging is de systematiek van winstneming vanaf 2017 aangepast. Hierdoor neemt de boekwaarde komende jaren af.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om de belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten.